

AZ EGÉSZSÉGTURISZTIKAI UTAZÁSOK SORÁN SZERZETT ISMERETEK HATÁSA AZ EGÉSZSÉGGEL KAPCSOLATOS VISELKEDÉSI SZÁNDÉK KIALAKULÁSÁRA

KNOWLEDGE ACQUISITION'S INFLUENCE FOR HEALTH BEHAVIOUR INTENTIONS IN HEALTH TOURISM

Savella Orsolya ^{1*}, Horváth H. Attila ², Csizmásné Tóth Judit³, Dudás Péter⁴

¹ Turizmus – Vendéglátás Tanszék, Gazdálkodási Kar, Neumann János Egyetem, Magyarország

² Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet, Eötvös Lóránd Tudományegyetem, Magyarország

^{3,4} Kar, Közgazdasági, Pénzügyi és Menedzsment Tanszék, Neumann János Egyetem, Magyarország

Kulcsszavak:

egészségturizmus,
informális tanulás,
egészségmagatartás,
nem paraméteres vizsgálat

Keywords:

health tourism
informal learning
health behavior
non parametric test

Cikktörténet:

Béérkezett: 2017. augusztus 30
Átdolgozva: 2017. szeptember 15
Elfogadva: 2017. október 11.

Összefoglalás

Az egészségturizmusban rejlő ismeretszerzési, tanulási, viselkedésváltozásbeli lehetőségek kihasználása előrelépést jelenthet az egészségnevelés területén. Az ismeretszerzés és annak egészségmagatartásra való hatása egy általunk kifejlesztett és előzetesen tesztelt kérdőív segítségével történt. Jelen tanulmányban célunkként tűztük ki, az informális tanulás egészségturizmusban való jelenlétének azonosítását és annak primer kutatási eredményekkel való alátámasztásával további, egészséggel kapcsolatos viselkedési szándéokra gyakorolt hatását nem paraméteres vizsgálati eredmények által bemutatni.

Summary

Health tourism by available services can be important scene in informal learning and health education. Exploration acquisition of learning areas and effect for health behaviour intention was made by former tested questionnaire. In this study we demonstrate results of questionnaire.

1. Bevezetés

Az utazás személyiségformáló – önmegvalósítás, kiteljesedés, művelődés - hatására már 1980-ban a Turisztikai Világszervezet Manilai Nyilatkozata [1] is felhívta a figyelmet. Ez alapján, ha az egészségturisztikai utazásokat a tanulásban betöltött szerepe szerint jellemezzük, akkor mivel nem rendszerszerűek és nem strukturáltak [2], az informális tanulás köréhez sorolhatóak. Ezen felül, ha elfogadjuk az egészségturizmust mint természetes, egyéni tapasztalatszerzésre és általános tájékozottság megszerzésére (összefüggések átlátása, alkalmazható tudás) lehetőséget biztosító

* Kapcsolattartó szerző. Tel.: +36 123 456 789; fax: +36 987 654 321
E-mail cím: f.a.author@institu.te

közegként, a Csapó (2002) szerint értelmezett kompetenciák fejlődését és bővülését is maga után vonhatja [3].

A tanuláskutatások turizmusban való megjelenése az utóbbi 20 évre tehető. A turizmus általános értelemben vett formájában az informális tanulás szociális kompetenciákra gyakorolt hatását vizsgálta Simándi Szilvia [4]. Turizmus fajtái alapján pedig „szelíd turizmus”, azon belül környezetbarát és ÖKO-turizmus [5; 6; 7; 8; 9; 10; 11; 12; 13; 14], valamint a kulturális turizmus [15; 16] területén jelentek meg tanulmányok. Az egészségturizmus területén ilyen jellegű kutatás eddig nem volt.

Jelen tanulmány célja, az egészségturisztikai utazások során, informális úton szerzett ismeretek egészséggel kapcsolatos viselkedési szándék kialakulásának bemutatása.

2. Módszer

Az utazás során szerzett ismeretek feltárása, egy előzetesen, általunk tesztel kérdőív segítségével történt [17]. E szerint a válaszadók a táblázatban (1. sz.) jelölt területekhez tartozó válaszok alapján nyilatkozhattak tudásgyarapodásuk különböző változatairól. Az előre megadott területek kategorizálása az egészségturizmusban igénybe vehető szolgáltatások alapján történt. Válaszadási lehetőségeik a tanult ismeretek módjai – új információ, meglévő ismeretek aktualizálása, bővülése, megváltozása, egészséggel kapcsolatos szemlélet alakulása – szerint is különböztek, a tudásgyarapodás módját több válasz lehetőségével jelölhették.

A viselkedési szándék kialakulásának bizonyítására nem paraméteres próbát (Kruskall – Wallis tesztet) és a leíró statisztikai módszeren belül, az eredmények megerősítésére medián és módusz számításokat alkalmaztunk. A viselkedési szándék kijelentéseit az egészségmagatartás egészségturizmushoz kapcsolható formái alapján határoztuk meg, melyek utazást követő esetleges kialakulását 6 fokozatú Likert – skálán jelölhették a megkérdezettek. A kutatási mintát 704, az elmúlt évben egészségturisztikai utazáson részt vevő személy adta.

3. Eredmények

Az egészségturizmusban szerezhető ismeretek kategóriáit a Magyar Szállodák és Éttermek Szövetsége által kidolgozott követelményrendszerben [18]. meghatározott – a tanulási területekhez gyakran egymással átfedésben is tartozó - kínálati elemek csoportosítása révén állítottuk össze. Ennek megfelelően hét ismeretszerzésre lehetőséget adó – testi egészség, mentális egészség, stresszkezelés, spiritualitás-holisztika, test- és szépségápolás, táplálkozás, új sportág – szabadidős tevékenység - területet soroltuk fel a kérdőívben, melyek kapcsán a tanulás módjait különféle képpen jelölhették a válaszadók.

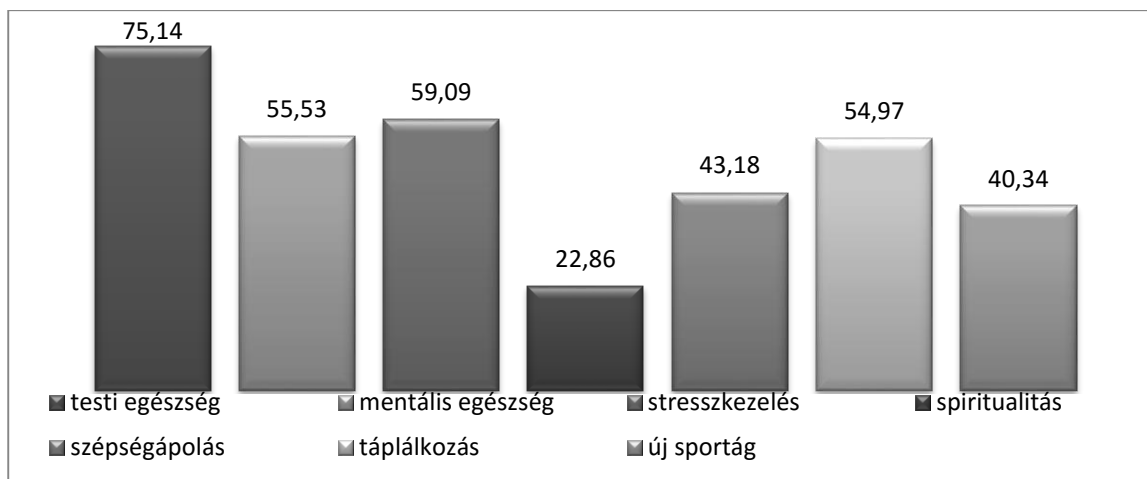
1. táblázat: Utazás során elsajátított ismeretek területei és a tanulás módja

Tanulás módja	Új információk, ismeretek*	Meglévő ismeretek aktualizálása, frissítése*	Meglévő ismeretek kibővítése*	Meglévő ismeretek megváltoztatása*	Egészséggel kapcsolatos szemlélet alakítása*	Összesen (eset)
Elsajátított ismeret						
Testi egészség	161 fő (22,9%)	146 fő (20,7%)	115 fő (16,3%)	21 fő (3,0%)	86 fő (12,2%)	529

Mentális egészség	74 fő (10,5%)	116 fő (16,5%)	93 fő (13,2%)	24 fő (3,4%)	84 fő (11,9%)	391
Stresszkezelés	117 fő (16,6%)	119 fő (16,9%)	81 fő (11,5%)	33 fő (4,7%)	66 fő (9,4%)	416
Spiritualitás, holisztika	43fő (6,1%)	26 fő (3,7%)	30 fő (4,3%)	25 fő (3,6%)	37 fő (5,3%)	161
Test-, szépségápolás	83 fő (11,8%)	48 fő (6,8%)	92 fő (13,1%)	26 fő (3,7%)	55 fő (7,8%)	304
Táplálkozás	116 fő (16,5%)	74 fő (10,5%)	92 fő (13,1%)	30 fő (4,3%)	75 fő (10,7%)	387
Új sportág, szabadidős tev.	88 fő (12,5%)	63 fő (8,9%)	74 fő (10,5%)	24 fő (3,4%)	35 fő (5%)	284
Összesen (eset)	682	592	577	183	438	2 472

A különböző kategóriákhoz tartozó válaszadási lehetőségek közül, a tanulás pontosabb módjainak feltérképezése érdekében a megkérdezettek különféle válaszlehetőségek közül (többszörös választással) jelölhették be preferenciáikat. A 1. táblázatban megnevezett területekről való ismeretszerzési típusok adatait elemezve elmondható, hogy a legtöbben – 20% fölötti értékkel - testi egészséggel kapcsolatos ismereteket szereztek, azon belül csekély eltéréssel jelölték az új információk (22,9%) és a már meglévő ismereteik aktualizálását (20,7%). Legalacsonyabb mértékben nyilatkoztak a spirituális és holisztikus ismereteik (3,7%) gyarapodásáról. A tanulás formáit tekintve a válaszadók legtöbb esetben új információkkal (682) gazdagodtak. Közel azonos mértékben jelent meg a területekkel kapcsolatos, már meglévő ismereteik aktualizálása, frissítése (592) valamint meglévő ismereteik bővítése (577). Ezt követte az egészséggel kapcsolatos szemlélet alakítása (438), majd legalacsonyabb arányban jelölték azt, hogy a szerzett ismereteik már meglévőeket változtattak meg (183).

Informális tanulás fogalma, olyan szabadidős tevékenységek során végmenő tudatos vagy nem tudatos tanulási folyamat (tapasztalatszerzés), mely adott környezethez kapcsolódóan új ismeretek elsajátítását, meglévő ismeretek aktualizálását, bővülését, változtatását, valamint a szemlélet (attitűd) alakulását úgy vonja maga után, hogy az egyén mindennapi életére, magatartására rövid illetve hosszú távon hatást gyakorol (az informális tanulás változó tényezőit az 1.sz. táblázatban a változó megnevezésénél csillaggal jelöltük). A tanulási formák egy változóba való tömörítése (informális tanulás) - melynek jelentősége a nem paraméteres próbák esetén mutatkozik - alapján összesített eredmények szemléltetése is lehetségessé vált. Az értékek a következőképp alakultak (1. ábra).

1. ábra: Ismeretszerzés területei egy változóban (%)

Viselkedési szándékok, tanulási területek által való megjelenése - eltérő kijelentések kapcsán, de mind a hét területen tetten érhetőek voltak. A viselkedési szándéokra irányuló kérdés állításait 6 fokozatú Likert-skálán jelölhették. A kijelentések a következők voltak: A jövőben jobban odafigyelek a munka és a pihenés arányára, az egészséges életvitel kialakítására. A munkahelyi körülményeimet úgy szervezem, hogy tudatosabban tudjak táplálkozni. A jövőben figyelni fogok a megfelelő folyadékpótlásra. Kitalálok egy technikát, hogy ne felejtsek elmenni a szűrővizsgálatokra. A jövőben igyekszem aktívan tölteni a szabadidőmet. Ahová lehet, gyalog vagy kerékpárral megyek. Megpróbálom a sport, fizikai aktivitás kevésbé költséges formáját az életem részévé tenni. A jövőben célirányosabb információkat és ismereteket szerzek majd a betegségmegelőzés, egészségmegőrzés, gyógyulás egyes formáiról.

Alább felsorolt tanulási területekhez tartozó kijelentések mindegyike Kruskal – Wallis teszt, median, valamint módusz számítással alátámasztott eredmények. A median és módusz értékek ebben a vonatkozásban azt mutatják, hogy az informális tanulás nélkül és az adott területeken informális tanúlással szerzett ismeretek milyen mértékben befolyásolták a viselkedési szándék alakulását.

Terjedelmi okokra hivatkozva, az alábbiakban csak azok a szándékok kerülnek felsorolásra, melyek statisztikailag is bizonyítható szignifikáns eredményt hoztak az adott tanulási területeken:

Testi egészség (4):

A jövőben jobban odafigyelek a munka és a pihenés arányára, az egészséges életvitel kialakítására (KW-teszt – p: 0,000, $p < 0,050$; medián:4-5, módusz:4-5).

A munkahelyi körülményeimet úgy szervezem, hogy tudatosabban tudjak táplálkozni (KW-teszt – p: 0,016, $p < 0,050$; medián:4-5, módusz:4-5).

Kitalálok egy technikát, hogy ne felejtsek elmenni a szűrővizsgálatokra (KW-teszt- p: 0,000, $p < 0,050$; medián:4-4, módusz:4-5).

A jövőben célirányosabb információkat és ismereteket szerzek majd a betegségmegelőzés, egészségmegőrzés, gyógyulás egyes formáiról (KW-teszt- p: 0,000, $p < 0,050$; medián:4-5, módusz:4-5).

Mentális egészség (5):

A jövőben jobban odafigyelek a munka és a pihenés arányára, az egészséges életvitel kialakítására (KW-teszt – p: 0,000, $p < 0,050$; medián:4-5 módusz:4-5).

A munkahelyi körülményeimet úgy szervezem, hogy tudatosabban tudjak táplálkozni.

Ahová lehet gyalog vagy kerékpárral megyek (KW-teszt - p: 0,014, $p < 0,050$; medián:4-5, módusz:4-5).

Megpróbálom a sport, fizikai aktivitás kevésbé költséges formáját az életem részévé tenni (KW-teszt – p: 0,000 p<0,050; medián:4-5, módusz:4-6)

A jövőben célirányosabb információkat és ismereteket szerzek majd a betegségmegelőzés, egészségmegőrzés, gyógyulás egyes formáiról (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

Stresszkezelés (1):

Kitalálok egy technikát, hogy ne felejtsek elmenni a szűrővizsgálatokra. (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-4, módusz:4-5).

Spiritualitás és holisztika (3):

Kitalálok egy technikát, hogy ne felejtsek elmenni a szűrővizsgálatokra. (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

Ahová lehet gyalog vagy kerékpárral megyek. (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-6).

A jövőben célirányosabb információkat és ismereteket szerzek majd a betegségmegelőzés, egészségmegőrzés, gyógyulás egyes formáiról. (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

Test- és szépségápolás (2):

A jövőben jobban odafigyelek a munka és a pihenés arányára, az egészséges életvitel kialakítására. (KW-teszt – p: 0,000, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

A jövőben célirányosabb információkat és ismereteket szerzek majd a betegségmegelőzés, egészségmegőrzés, gyógyulás egyes formáiról. (KW-teszt – p: 0,002, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

Táplálkozás (1):

A munkahelyi körülményeimet úgy szervezem, hogy tudatosabban tudjak táplálkozni. (KW-teszt – p: 0,012, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

Új sportág és szabadidős tevékenység (3):

A jövőben jobban odafigyelek a munka és a pihenés arányára, az egészséges életvitel kialakítására. (KW-teszt – p: 0,001, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

A munkahelyi körülményeimet úgy szervezem, hogy tudatosabban tudjak táplálkozni. (KW-teszt – p: 0,003, p<0,050; medián:4-5, módusz:4-5).

A jövőben figyelni fogok a megfelelő folyadékpótlásra. (KW-teszt – p: 0,001, p<0,050; medián:5-5, módusz:5-6).

4. Következtetések

Az egészségmagatartás viselkedésben való megnyilvánulásának egyik meghatározó tényezője, a kialakult szándék erőssége, másik, hogy az egyén korlátozó tényezők nélkül rendelkezzen olyan önhatékonysággal, ami magába foglalja a végrehajtáshoz szükséges képességet, készségeket, vagy azokat különösebb erőfeszítés nélkül kialakítsa magában [19]. Fentebb, ismeretszerzés hatására formát öltő viselkedési szándékok az egészségturizmusban rejlő lehetőségek által az egészségmagatartás javítását célzó programok több területén (fizikai aktivitás, fizikailag passzív szabadidő eltöltési szokások, mentális egészség, táplálkozás) is hatást gyakoroltak. A kapott eredmények alátámasztják, hogy az informális úton szerzett ismeretek, egészségre pozitívan ható, életmódbeli változtatásra irányuló szándék kialakulását befolyásolják. Az ökoturizmusban Orams (1997) vizsgálata szolgáltat számunkra összehasonlítási alapot [12]. Kutatási eredménye azt támasztja alá, hogy a viselkedési szándék kialakulása az interpretációs módszerek alkalmazásával és anélkül is létrejön, különbség annak magatartásban való megnyilvánulásában következik be. Ezzel az eredménnyel az egészségmagatartásra ható

viselkedési szándék megjelenése is megerősíthető és kijelenthető, hogy különféle pedagógiai megvalósított módszerek nélkül, az ismeretszerzés viselkedési szándéokra gyakorolt hatása beazonosítható. A viselkedési szándék érzelmi befolyásoltságának szintje, valamint a szerzett ismeretek feltárása, önmagában és a már meglévő külföldi irodalmak eredményeivel való összehasonlításában is mélyebb megismerését biztosítaná a vizsgált területnek. Ezen kívül, ha az egészségturizmusban alkalmazott reklámanyagokat, brossúrákat, személyzetet elfogadjuk interpretációs eszköznek, érdemes lenne azt is vizsgálni, hogy mi a különbség azok viselkedési szándékának alakulása terén, akik utazásuk során ezáltal szereztek információkat azokkal szemben, akik ilyen jellegű eszközöket „nem vettek igénybe”.

Köszönetnyilvánítás

A tanulmány az EFOP-3.6.1-16-2016-00006 „A kutatási potenciál fejlesztése és bővítése a Pallasz Athéné Egyetemen” című pályázat támogatásával jött létre.

Irodalomjegyzék

- [1] UNWTO (2007): Manila Declaration. (Manilai Nyilatkozat), Available: <https://www.univeur.org/cuebc/downloads/PDF%20carte/65.%20Manila.PDF> [Megtekintés: 17-Jun-2017].
- [2] Tót Éva (2002): A nem-formális tanulás elismerése – szemlélet és módszerek, *Szakképzési Szemle*, **18.** 2. 178-19.
- [3] Csapó Benő (2002): *Az iskolai tudás*, Osiris Kiadó, Budapest, 32.
- [4] Simándi Sz. (2012): Ifjúság – turizmus – tanulás. Az ifjú korosztály turisztikai magatartása, Belvedere Meridionale Kiadó, 113-164.
- [5] Ballantyne, R., Packer, J., Sutherland, L.A. (2011): Visitors' memories of wildlife tourism: Implications for the design of powerful interpretative experiences. *Tourism Management* **32.** 770-779.
- [6] Ballantyne, R. - Packer, J. (2011): Using tourism free-choice learning experiences to promote environmentally sustainable behaviour: the role of post-visit 'action resources'. *Environmental Education Research*. **17.** 2. 201-215. DOI: 10.1080/13504622.2010.530645
- [7] Ballantyne, R. – Packer, R- (2009): Introducing a fifth pedagogy: experience-based strategies for facilitating learning in natural environments. *Environmental Education Research*. **15.** 2. 243-262. DOI: 10.1080/13504620802711282
- [8] Ballantyne, R. – Packer, R. (2005): Promoting environmentally sustainable attitudes and behaviour through free-choice learning experiences: What is the state of the game? *Environmental Education Research*. **11.** 3. 281-295. DOI: 10.1080. 13504620500081145
- [9] Packer, J. (2006): Learning for fun: The unique contribution of educational leisure experiences. *Curator* **49:** 3. 329-344.
- [10] Tisdell, C. – Wilson, C. (2005): Perceived impacts of ecotourism on environmental learning and conservation: Turtle watching as a case study. *Environment, Development and Sustainability*. **7.** 291-302. DOI: 10.1007/s10668-004-7619-6
- [11] Hughes, K. – Packer, J. – Ballantyne, R. (2011): Using post-visit action resources to support family conservation learning following a wildlife tourism experiences. *Environmental Education Research*. **17.** 3. 307-328. DOI: 10.1080/13504622.2010.540644
- [12] Orams, M.B. (1997): The effectiveness of environmental education: Can we turn tourists into 'Greenies'? *Progress in Tourism and Hospitality Research*. **3.** 295-306.
- [13] Orams, M.B. (2002): Feeding wildlife as a tourism attraction: a review of issues and impacts. *Tourism Management*. **23.** 281-293.
- [14] Kimmel, J.R. (1999): Ecotourism as environmental learning. *Journal of Environmental Education*. **30.** 2. 40-44. DOI: 10.1080/00958969909601869
- [15] Bamberger, Y. – Tal, T. (2006): Learning in a personal context: Levels of choice in a free choice learning environment in science and natural history museums. *Science Learning in Everyday Life*. **2.** 75-95. DOI:10.1002/sce.20174
- [16] Packer, J. – Ballantyne, R. (2004): Is educational leisure a contradiction in terms?: Exploring the synergy of education and entertainment. *Annals of Leisure Research* **7.** 1. 54-71.
- [17] Savella Orsolya, Horváth H Attila, Dudás Péter, Fritz Péter (2017): "Informális tanulás az egészségturizmusban" mérésére alkalmas kérdőív tesztelése faktoranalízis és Cronbach-teszt alkalmazásával MAGYAR SPORTTUDOMÁNYI SZEMLE **18:(69)** pp. 30-36.
- [18] Hotelstars (2012): Wellness szállodák kötelezően előírt kritériumai, Available: <http://www.hotelstars.hu/LinkClick.aspx?fileticket=Wf7aFBkWMvo%3d&tabid=86&mid=437> [Megtekintve:2-Febr-2017].

- [19] Nagy Lászlóné, Barabás Katalin (2011): Az egészségműveltség és egészségmagatartás diagnosztikus mérésének lehetőségei In: Csapó Benő – Zsolnay Anikó (szerk): Kognitív és affektív fejlődési folyamatok diagnosztikus értékelésének lehetőségei az iskola kezdő szakaszában, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 173-224.